

David Ferencz alapítvány.

Quid quid ex Agricola amavimus, quid quid mirati sumus, manet, mansurumque est in animis hominum, in aeternitate temporum, fama rerum. Nam multos veterum velut inglorios et ignobiles oblivio obruet, Agricola posteritati narratus et traditus, superstes erit.
C. Taciti Agricola.

A Ker. Magvető mult évi folyamának 4-ik füzetében „Egyházi tanácsunk közgyűlése“ czim alatt, azon évi főtanácsunkról irt tudósításomat nehány megjegyzéssel kísértem, s a többek közt a 361-ik lapon ezeket irtam: „Kevesen vagyunk, -de ha a 60,000 unitáriusból csak 10,000 évenként egy-egy forintot róna magára egy tőke előállítására, melyből iskoláinkat s egyházi községeinket koronként se gélyezni lehessen, mily lendületet lehetne adni egyházi és iskolai életünknek. S hányan vannak, a kik ezt a forintot legalább is megtízszerezhetnék“. E sorokat nem minden aggodalom nélkül irtam volt; mert különösen a közelebbi évek nem a legkedvezőbbek voltak anyagi helyzetünk emelésére, a mi ha nem is elválatlan feltétele az áldozatkészségnek, de azt mindenesetre megkönnyíti: annál nagyobb örömet okozott tehát, midőn jóakaratu felkiáltásom sokaknál viszhangra talált s részint szóval, részint levélben többen helyeslőleg nyilatkoztak a mellett, s a megpendített eszmét életrevalónak s olyannak ismerték el, a mely méltó a felkarolásra, a mely egykor talán az evangéliumi szegény asszony olajos korsóját fogja helyettesíteni egyházunkban.

A megpendített eszme, mondom, viszhangra talált, s bár nem tartozom a vérmes reményűek közé, a vett nyilatkozatok után azzal kecsegtettem magamat, hogy már a következő füzetben egy pár száz forint adományval beszámolhatok, s ezzel az elhintett eszme-mag kisarjadását és gyümölcs-termését az idő ápoló kezeire bízhatom. Az elsőben csalódtam, de az utolsóban nem. Pénz nem gyűlt, de az eszme nem halt meg, s most anynyival inkább hiszem

annak életrealóságát, mert nem erőszakolva és a virágházi növények módjára mesterséges eszközök által, hanem természetes úton, önkényt hajtott ki és teremte meg az első szerény gyümölcsöt.

A közelebbi nyári közvizsgálatok alkalmával ugyanis, szerencsém levén, mint az egyházi képviselő Tanács részéről kiküldött egyik vizsgáló biztos, néhány napot Sz. Kereszturon tölteni el, ottani egyházközségünk papja, Gombos Sámuel, t. barátom 10 frtot adott át azon kijelentéssel: „hogy a mióta a szóban levő közleményt s abban megpendített eszmét olvasta, mindig úgy érezte magát, mint a lelkiismeretes adós, ki nem nyughatik addig, míg tartozását le nem fizeti; nem tudva pedig, ha vajjon adhat-e minden évben egy forintot, a maga biztosításáért most egyszerre tiz évi tartozását kívánja leróni: fogadjam el azt tőle, ne hagyjuk elveszni a jó gondolatot, részéről bár tiz évre megváltottnak tekinti magát, ha körülményei olyanok lesznek és anyagi viszonyai megengedik, örömet megújítja még áldozatát, s ha nem is állhat azok sorába, a kik a forintot megtizszerezik, tán ő is még megkétiszerezheti vagy háromszorozhatja“.

Megvallom, hogy sz. kereszturi kiküldetésem reám nézve sok tekintetben kedves és emlékezetes marad; de alig van valami, a mi azt emlékezetesebbé tegye, mint említett barátomnak és pályatársamnak im e tette és nyilatkozata, mire meglepetésemben nem tudtam egyébvel válaszolni, minthogy magam is adománya mellé tettem 10 frtot, s ezt a Marosi Gergely, ig. tanár barátomtól kapott egy forinttal, együtt tehát 21 forintot o. é. a mint Kolozsvárra hazaérkeztem, egy takarékpénztári könyvecske mellett a kolozsvári takarékpénztárba „**Dávid Ferencz alapítvány**“ czímen bétettem.

Igen, a kis csecsemőt én a Dávid Ferencz nevére kereszteltem, s midőn azt, mondhatni, poláiban ezennel bemutatom t. olvasóinknak, egyszersmind bátorságot veszek magamnak az első alkalommal csak odavetett eszmét újra felkarolni, az iránt egy kis tájékozást nyújtani s aztán az ügyet barátim és elvrokonim, tiszt- és pályatársaim, általában pedig a lelkiismeret-szabadsága és a nevelés iránt érdeklődők figyelmébe ajánlani.

A ki az új kor vallás-erkölcsi világa egyik leghatalmasabb profétájának, Channingnek műveit figyelemmel olvassa, azokban különösen két fő jellemvonását ismeri fel e nagy írónak, egyik az

Istenben való szilárd hit, másik az emberi természet nemességére iránt táplált erős meggyőződés. Ő amabban soha nem kételkedik, ezt mindig és mindenütt feltalálja, úgy hogy az ő műveivel kezében senki sem lehet sem istentagadó, sem embergyülölő: a legnagyobb szerencse, a miben e földön részesülhetünk; mert Isten nélkül minden lépten nyomon oly ellenmondásokra találunk, a melyek között lelkünk öszszetörik, s a világ és embergyülöléssel pedig hasonlókká leszünk az őszi ködös napokhoz, melyek az egész természetre zibbasztólag hatnak.

Az emberi természet nemességének egyik csalhatatlan bizonyítéka az, hogy nem él csak magának és magáért, hanem küzd, fárad másokért is, feljül tud emelkedni a jelen szűk korlátain; tesz, lelkesül és áldoz nemesebb eszmékért, a melyek őt túlélnek, s a melyekben neki is örökélete van; szeretettel csüng a közügyeken, a melyek a társadalom jóllétét, az emberiség tökéletesedését és ez által boldogságát előmozdítják.

Ha egyházunk háromszáz éves életén végig tekintünk, az emberi természet nemességének ezen nyilatkozatával nem egyszer találkozunk. Egy szép koszorút fűzhetnénk azok neveiből, a kik mint első rendű jóltevőink ott tündökölnének egyházunk életégén. Az újabb időben, nevezetesen pedig az emlékezetes 50-es években, midőn nemzeti létünkkel együtt egyházi életünk felett is a Damokles kardja csak egy hajszálon függött, midőn iskoláink közel állottak a megsemmisüléshez, egy lelkes szózatra, mely kitörölhetetlen betűkkel van beírva egyháztörténelmünk könyvébe, mondhatni egyházunk minden jóra való tagja sietett beírni nevét oda, honnan azt az évszázak hosszu sora sem fogja kitörölni soha, meggyőzőleg hirdetve az utókornak is, hogy nincs elhagyatva senki, csak a ki magamagát elhagyja.

Szükségesnek láttam ezeket előrebocsátani azért, hogy indokolva legyen először, úgy szólván, lélektanilag felhívásom, melyet érintett cikkemben tettem. Midőn én erre bátorságot vettem magamnak, az emberi természet nemességére támaszkodtam, melyben Channing után én sem tudok kételkedni, és a melyről a jótékony-ság és áldozatkészség tekintetében legközelebből egyházi életünkben is elégséges okom volt meggyőződni.

De vajjon indokolva volt-e felhívásom a szükség által is? E kérdésre igen könnyű megfelelni. Hogy egyházi és nevelési ügyeink korunkban sokat javultak, azt senki nagyobb örömmel el nem is-

meri, mint én, de másfelől mindnyájan láthatjuk, hogy a kor igényeihez képest nekünk is csak úgy kell küzdenünk a szükségekkel, mint elődeinknek kellett az ök koruk kevesebb igényeihez mérten. Csak iskoláinkat tekintem: mennyi javítani és fejleszteni való vár reánk ezeknél, ha azt a jó hír-nevet, melylyel eddig birtunk, megtartani, sőt nevelni akarjuk! S ki ne akarná? Lehetnek ugyan, a kik a nevelést kizárólag az állam teendői közé sorozzák s különösen a mi helyzetünket tekintve, ugy okoskodnak, hogy nekünk nincs egyébre szükségünk, mint egy jól bérendezett papnövelde. Nekünk nem szükség a mi vallási elveink megvédéseért iskolákat is tartani, mert az újabbkori államok vezérelve a nevelésnél a szabadelvűség s nekünk vallásunk már ez által teljesen biztosítva van. Legyen, hogy igazuk van azoknak, a kik így gondolkodnak, engem ez meg nem ingat abban a meggyőződésben, hogy nekünk a nevelésről lemondani nem lehet, nem szabad; nem lehet egyfelől a multért, másfelől a jelenért. Avagy nem vetne-e sötét árnyat multunkra, ha most, ugy szólva a jutalomosztásnál, lemondanánk a versenyről, s félbehagynók azt a nemes munkát, melyért elődeink egykor annyit áldoztak? Én vallásunkat nem féltém, de féltém azt az erőt és erélyt, melyet csak a küzdelem tart fenn és edz s melyet ha egyszer elvesztettünk, vallásunk is csak olyan lesz, mint a hadaggastyán mellén az érdemkereszt. És mit mondjak a jelent illetőleg? Ki nem veszi észre, hogy a taníttatás a módosabb szülők-re nézve is mind nehezebb és költségesebbé lesz; vajjon ha mi nem gondoskodunk arról, hogy gyermekeinkre nézve saját iskoláinkban a tanulás egy s más mód által meg legyen könnyítve, fog-e erről más gondoskodni? Emelkedhetik-e ki felekezetünk tagjai közül aránylag annyit mivelte és értelmes ember mint eddig? E kérdések, ugy hiszem, megfontolást érdemelnek. Én részemről a feleletekkel tisztában vagyok s azért iskoláinkért kész vagyok minden áldozatra.

Hozhatnék fel még száz és ezer okot, a mivel felhívásom szükségességét indokoljam, de ezeket sokkal jobban ismerjük mindnyájan, minthogy nekem kelljen mutogatnom. Meszsze lesz az, ha lesz valaha, hogy csak a készből megéljünk; különben is a honnan csak vesznek, de ahoz nem tesznek, végre is elfogy. Ily gondolatokkal tépelődve, kívántam ismét ahoz a forráshoz fordulni, mely egyházi és iskolai életünk megtermékenyítésére már oly sokszor öntötte ki életadó vizét. Én így okoskodtam: mi többnyire szegé-

nyek vagyunk, nagy alapítványokat közöttünk kevesen tehetnek, kötelevényileg sem örömet vállalnak embereink magokra újabb terheket; de ha lesz, úgy szólván, egy persely, a melybe tehetségeihez mértén mindenki minden időben belevetheti az egyház és iskola számára szánt filléreit, a melyek nem vesznek el, mint egyes cseppek, hanem meggyűjtve, egy-egy új kereket hoznak mozgásba, időről időre mégis csak lendíthetünk valamit ez által is azon az ügyen, mely édes mindnyájunké. Ismétlem, a mit érintett cikkemben mondték, ha a 60,000 unitáriusból csak 10,000 egy-egy forintot vetne belé a kitett perselybe, mily gyarapodást venne évről évre egyházi életünk. De legyen, hogy csak 2000 frtot tudunk évenként ily módon öszszegyűjteni, mégis öt év alatt már 10,000 forintunk van, s ez részünkre jelentékeny kis öszszeg, a melylyel öt év mulva a legnemesebben ünnepelhetnök meg a Dávid Ferencz emlékét, kinek nevére kereszteltem — mint mondám — a kis csecsemőt.

De hadd fejtsem ki jobban e gondolatot, mely bizonyára megérdemli, hogy néhány perczig foglalkozzunk vele.

A 16-ik évszáz reformatorai között hazánkban alig van név, a mely nagyobb tiszteletet érdemelne, mint a Dávid Ferenczé. E férfiú századokkal megelőzte korát elméjének világával. S ez volt egyetlen szerencsétlensége; mert ha Dávid Ferencz akár a Luther, akár a Kálvin és Zvingli, avagy csak a Socinus álláspontján megmarad, az ő neve ma tündöklőbb fényben ragyogna az egész magyar protestáns egyházban, mint egykoru társaié. Sirját emlékoszlop ékesítné, tudományát, életét terjedelmes művek magasztalnák; mig most csaknem elfeledve, porai ott pihennek valahol a dévai vár közelében, mint azon harczosé, kit az ellenség tábora buktában a harczmezőn öszszetaposott, hogy megtalálni se lehet. Még mi unitáriusok sem sokat tehattünk eddig érte. Mi megköszöntük, ha a Dávid Ferencz elítéltetése után kijelölt alapon élhettünk, ha megengedték nekünk legalább azt, hogy a szentháromságról lemondjunk, nem hogy Dávid Ferenczczel azt valljuk, hogy a Krisztus imádása nélkül is lehet idvezülni. Szóval, az eszély, az önfentartás elve azt parancsolták, hogy tartózkodjunk Dávid Ferenczczel való szellemi rokonságunkat nyilvánítani, s így mi sem tehattünk többet érte, minthogy szívünkben őriztük emlékét, mint az ifju szerelmese arczképét. Csak a közelebbi időben kezdtük meg mi is kimutatni e szellemóriás iránti nagyrabecsülésünket, ki egyetlen beszédével, melyet 1566-ban a szájhagyomány szerint Kolozsvárt a Tordautcza szegletén egy

nagy kerek kőről tartott, e várost a megoszthatatlan egy istenség eszméjének megnyerte s mondhatni minden ellenmondás és szakadás nélkül az unitárius vallásra vitte át magával. Csak napjainkban fogtunk hozzá leróni e férfiú iránt tartozó tiszteletünket, kinek hatalmas ékesszólása, tudományos érvelései, dialektikája, fáradhatatlan munkássága, bátorsága és evangéliumi jelleme nélkül, a mikről különösen a gyula-fejérvári és nagy-váradí vitatkozások 1568 és 1569-ből kiáltó tanuságot tesznek és a miket ellenfelei is Dávid Ferenczben kénytelenek voltak elismerni, az unitarizmus nem verhetett volna oly mély gyökeret Erdély földében, hogy háromszáz év viharait kiállja s életképességének újabb meg újabb jeleit adja. Folyóiratunkban lön először ismertetve elfogulatlanul a Dávid Ferencz elítéltetése, s tán nem meszsze az idő, midőn ugyancsak itt adhatjuk kimerítő életiratát is.

A Dávid Ferencz alapítványnyal én is egy emlékoszlopot óhajtanék állíttatni e nagy férfiúnak, — nem sirjához; mert hiszen ennek helyét se tudjuk, hanem vallásközönségünk kebelében. Azt óhajtanám, hogy önkéntes, minden kötelezettség nélküli, de évenként lehetőleg megújuló, folyton tartó adakozások útján 1879-re, mint a Dávid Ferencz elítéltetésének háromszázados évfordulójára, legalább egy 10,000 frtos összeget összegyűjtve, azt egyházunk közpénztárába egyházi és iskolai célokra az ő nevére tegyük le.

Ime egy szerény indítvány! Sikerülni fog-e azt megvalósítani, nem tudom, de bizom a cél nemes voltában, s azt ezennel barátim, elvtársaim, vallásfelekezetünk tagjai, s általában a lelkiismeret-szabadság tisztelőinek pártfogásába ajánlom. Felkérem különösen paptársaimat, hogy legyenek munkások hiveik között az eszmét elterjeszteni, a célt megismertetni, áldozni és gyűjteni arra, megragadva minden alkalmat, a hol a buzgóság és áldozatkészség nyilatkozhatik; mívégre legyen szabad néhány észrevételt tennem.

Alig hiszem, hogy évenként ne fordulna elő minden ember életében egy-egy pillanat, midőn minden megerőltetés nélkül hozzájárulhat a kitűzött cél valósításához kisebb-nagyobb adományaival. Vannak családi ünnepek, vidám nász- és névnapok, szerencsés kimeneteleű vállalatok, jó termés, midőn az örömmel és meglelégedéssel megtelt szív önkénytelenül ragadtatik a jótétemények gyakorlására, de mint fentebb említém, az ember tudja azt, hogy valamint egy

csepp vízzel egy nagy kereket mozgásba indítani, úgy csekély öszszeggel nagy hasznot tenni nem lehet, rendesen ezen sohajtással marad: Istenem, Istenem! miért nem vagyok én tehetősebb, mily örömet elősegiteném ezt vagy ama nemes czélt? Ha már lesznek, a kik az ilyen megáradt sziveknek megmutatják a csatornát, mely a jótéteménynek legkisebb cseppjét is felfogja, s oda vezeti, a hol aztán más hasonló kis cseppekkel egyesülve, hatalmas folyammá lesz, melynek ereje és működése kiszámíthatatlan, azt hiszem egy oly nemes kötelességet teljesítenek, a melyért az adakozók és a közügy részéről egyiránt hálára és elismerésre számíthatnak. E mellett, úgy gondolom, hogy a kitűzött cél valószínűsítésétől gyülekezeteink sem vonják meg részvétöket. A mióta abban a szerencsében részesülünk, hogy egyházi czélokra mi is évenként 5000 frt. államsegélyt kapunk, gyülekezeteink fel vannak mentve az évi rovatat fizetésétől. Tudom, hogy ekkleziáink is sok szükséggel küzdenek s van mire fordítani jövedelmöket, ha még egyszer s tizszer annyira is lenne; de ha a kitűzött czélt megismerik, nem hiszem hogy azt is pártfogásuk alá ne vegyék, s a Dávid Ferencz alapra évenként egy pár forintot beszoigáltatni ne tudjanak. A mit erre adnak, úgy is az övék marad, csak hogy többen veszik hasznát, mint a napnak, mely sugaraival nagyobb tájakat világít bé. Gondolatom szerint az ünnepek valamelyik napján a templomokban is lehetne erre a célra gyűjtéseket rendezni, oly formán, hogy azt kihirdetve, adakozásra szólítanak fel a templomi gyülekezetet. Lehetetlen, hogy ez uton is 106 templomunkban évenként legalább egy pár száz forintot begyűjteni ne tudnánk. Az erre megkivántató engedélyért egyházi képviselő Tanácsunkhoz folyamodni nem mulasztom el. Egyébaránt csak igaz buzgóság és komoly akarat lelkesítsen mindnyájunkat az ügy iránt, az útakat és módokat bizonyára meg fogjuk találni a cél valószínűsítésére.

A mi már a kitűzött célra szánt adományokat s ugyan erre törtéendő gyűjtéseket illeti, kérem azokat nevemre cizmezve, hozzám koronként beküldeni. Én annak hí és igaz sáfára leszek s a már meglevő könyv mellett minden forintot haladéktalanul a kolozsvári tararékpenztárba teszek, hogy gyümölcsözetlen egy nap se heverjen, hanem a kivánt célra kamatozzék és így magamagát növelni segítse. A begyűlt adományok közlésére a Ker. Magvetőben egy állandó rovatot tartok, mely egyszersmind az adakozóknak nyugtatványozásul is fog szolgálni. Ez úttal már abban az örven-

detes helyzetben vagyok, hogy a fennebbi 21 frt mellett még a következő adakozásokat jegyezhetem fel: Benczédi Gergely tanár 1 frttal, Simén Domokos, tanár 5 frttal, Jakab Elek, országos levéltári igazgató 10 frttal, Végh Sámuel ur 25 frttal járultak a Dávid Ferencz alap gyarapításához. Ez utóbb tisztelt nemes adakozó ezen kívül még 10 frtot adott az alap részére, mintegy váltásdíjúl azon — meggyőződése szerint kevés számu — szegényekért, a kiknek teljességgel nincs módjuk e nemes czélra áldozni. Adtak továbbá: Sándor Istvánné Gyergyai Klára urasszony 10 frot, özv. Gyergyai Ferenczné urasszony szintén 10 frtot, azzal az igérettel, hogy ezt mig az Isten élteni, ezután is évenként megadja; Molnár Sándor, ügyvéd, a maga személyére 3 forintjával számítva, 5 évre 15 frtot, két fiáért Jenő és Sándorért ugyancsak 5 évre egy-egy forintjával 10 frt; özv. Ürmösi Sámuelné urasszony a folyó évre 5 frtot, fiai: Miklós, Lajos, Kálmán, Gyula és Jenő 1—1 frtot, együtt 10 frt o. é. Kovácsi Antal, tanár, 4 frtot, Kovácsi Antalné Ajtai Róza urasszony 4 frt, leányuk Kovácsi Róza 2 frt. Fekeke Pál, városgazda, 10 frt, azzal az igérettel, hogy mig teheti, évenként megadja; Berde Áron, egyetemi tanár 10 frt, Filep István, egyh. pénztárnok 5 frt, Jánosi Gergely, nyug. hivatalnok 2 frt, Kriza Gyula, pénzügyi hiv. 5 frt, Sárdi József, leányiskola tanító 3 frt, mindnyájan azzal a szíves nyilatkozattal, hogy jövére is készek e czélra áldozni; Kozma László ur egy 20 frkos aranyat, eme sorok kíséretében: „1850-ben hoztam Olaszországból s közkatonáskodási szomoru emlékül maig megtartottam, most idvesebb emlékebe adom“; ennek beváltási értéke 8 frt 85 kr. Özv. Fejér Mártonné urassz. 10 frt hasonlóképpen azzal az igérettel, hogy ha Isten megsegíti, a következő években is ezt megadja az alap részére; Kelemen Benjámin ur 100 frtot erd. urb. papirosban, melynek első szelvénye 1875 jan. 1-én beváltható, Szentiványi Gyula, kir. törv. széki bíró, 3 frt, kijelentvén, hogy azt még többször is megujítja. És így a Dávid Ferencz alap ma, a felhívás napján, aug. 6-án, teszen 193 frt 85 krt. o. é. készpénzben és 100 pfrt egy dr. már jul. 1-től kamatozó erd. urb. papirosban. Fogadják a fenn tisztelt adakozók legszívesebb köszönetemet becses adományaikért, melylyel, mondhatni, megleptek, mielőtt a felhívást kibocsátottam, a czélnek csak előleges közlése alkalmával. Ez bátorit és biztat. Legyen Istennek áldása a kicsiny, de jó reményü kezdeten.

Még csak néhány szót.

Lehetnek, a kik azt ohajtanák, hogy a begyülemelő őszszeg rendeltetéséről is határozottabb tájékozást nyerjenek; az-az szeretnék előre tudni, hogy kiválóan mire fog annak idejében fordítottatni? Én ezt most megállítani időelöttinek tartom. Célunk egyházunk és iskoláink egyetemes szükségein segíteni. Ez magában foglalja a tanárok számának szaporítását, vagy a meglevők fizetésének javítását, elnyomorodott papok és tanárok vagy ezek özvegyeinek és árváinak gyámolítását, szegény ekklézsiák segélyezését vagy új egyházközségek alapítását, az egyházi irodalom előmozdítását, vagy iskolai tankönyvek kiadását stb. stb. Ezekből választani majd legjobban akkor lehet, a mikor a 10,000 frt őszszegyült. Bizzuk ezt ennél fogva az 1879-ki egyházi főtanácsra, mely tekintetbe véve az akkori szükségeket, bizonyosan igyekezni fog a leghelyesebben intézkedni. Vagy ha irányt akarunk adni, ha a közvéleményt az adakozások folytán, ugyszólván, megismerjük, könnyű lesz annak e folyóiratban is hangot adni s így az őszszeg rendeltetése felőli határozathozatalra befolyjni. Én ez uttal csak egyet kívánok kikötni, hogy 1879 előtt ez alap bármily nagyra nőjön, azt semmire használni nem lehet. Addig folytonosan a takarékpénztárban, vagy ennek megszűnése esetében, más hasonló jó hitelű pénzintézetben marad gyümölcsöztetés végett és csak 1879-ben bocsáttatik az egyházi főtanács rendelkezésére, oly formán, hogy ez alap elkölthetetlen lesz és örökre a D á v i d F e r e n c z nevét viseli, e végre az Augustinovics-alap mintájára külön kezeltetik, t. i. $\frac{1}{6}$ -da a a kamatoknak új 10,000 frt előállítására fordítottatik, $\frac{5}{6}$ -da pedig az egyházi főtanács által akkor meghatározandó célra használtatik. Feltéve azt a szomorú esetet, a mit én egyébiránt gondolni sem akarok, hogyha 1879-re nem nőné ki magát az alap 10,000 frtra, akkor az alap akkori állása béjelentetik ugyan az egyházi főtanácsnak tudás és a Dávid Ferencz elíteltetése három százados évfordulójának ez által is megörökítése szempontjából; de rendelkezésére csak akkor bocsáttatik, midőn további adakozások, gyűjtések és a meglevő tőkének gyümölcsöztetése által legalább 10,000 frt. készen van. Önként értetvén az is, hogy a 10,000 frt őszszegyűjtése után is a Dávid Ferencz alapra az adakozások továbbra is nyitva maradnak, s minden e célra szánt adomány örök időkre ez alap növelésére fordítottatik.

Ha e tervezet, miként az eszme helyesléssel találkozik, úgy nincs egyéb hátra, minthogy azt még egyszer az érdekeltek figyelmébe s meleg pártfogásába ajánljam. Tiszteljük meg magunkat azzal, hogy a tiszteletre méltókról nem felejtkezünk el. Én megvagyok győződve, hogy mi a Dávid Ferencz eliteltetésének háromszázados évfordulóját a magunk megnyugtatóására, a lelkiismeret-szabadságának becsét ismerő mivelt világ méltánylására, s végre angol és amerikai hitrokonink rokonszenvének s folyton élénkülő testvéri szeretetének erősítésére és megszilárdítására méltóbban meg nem ünnepelhetjük, mintha 1879-re, nevének ez uton is megörökítésére, legalább az első 10,000 frtot öszszegyűjtjük.

A kit ez eszme lelkesíteni bír: Isten segítségével fel a munkára.

Ferencz József.